

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

підбиття підсумків.

Таким чином, графічні організатори розвивають уміння систематизувати навчальний матеріал, а також мають важливе значення для систематизації власних оціночних суджень самими учнями, відстеження самого процесу пізнання.

Отже, вищевказані методи і прийоми надають можливості розвивати в учнів навички критичного мислення, формують у них самостійність висловлювання, уміння грамотно використувати отриману інформацію.

Література:

1. Голяс С. В. Кластер як один із методів формування критичного мислення школярів на уроках світової літератури / С. В. Голяс. – Тернопіль, 2014. – 145 с.
2. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти [електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF>
3. Терно С. О. Теорія розвитку критичного мислення (на прикладі навчання історії) : [посібник для вчителя] / С. О. Терно. – Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2011. – 105 с.
4. Тягло О. В. Критичне мислення [навчальний посібник] / О. В. Тягло. – Харків : ВГ «Основа», 2008. – 187 с.

Фартушна І. А., Шуригіна Л. В. *

КОМУНІКАТИВНЕ НАВЧАННЯ ГОВОРІННЮ ТА ЧИТАННЮ УЧНІВ МОЛОДШОЇ ЛАНКИ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У статті окреслено важливість формування комунікативних навичок говоріння та читання в учнів молодших класів на уроках англійської мови, а також показані різноманітні методи та форми роботи.

Сучасний стан міжнародних зв'язків України, вихід її в європейський та світовий простір, нові політичні, соціально-економічні та культурні реалії вимагають підвищення статусу англійської мови в нашій країні. Англійська мова є важливим засобом міжкультурного спілкування. Загальна стратегія навчання англійської мови визначається потребами сучасного суспільства. Цією стратегією є комунікативний підхід, який зумовлює практичну мету навчання й вивчення англійської мови, а саме формування й розвитку міжкультурної комунікативної компетенції [1].

Актуальність теми полягає в необхідності визначення нових стратегічних напрямів процесу оволодіння англійською мовою молодшими школярами, перегляду шляхів і засобів навчання.

Комунікативний підхід у навчанні англійської мови молодших школярів було відображено в роботах із психології та методики навчання англійської мови такими вченими як

---

* © Фартушна І. А., Шуригіна Л. В.

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

О. О. Леонт'єв, І. О. Зимня, Ю. Т. Пассов, С. Ф. Шатілов та інші.

Мета статті – аналіз особливостей процесу формування комунікативної компетенції учнів молодших класів у говорінні та читанні на уроках англійської мови.

Сучасний етап розвитку методики викладання англійської мови характеризується пошуком ефективних шляхів навчання, нових технологій, удосконаленням форм, методів, змісту навчання. На нашу думку, головною метою навчання англійської мови є формування в учнів комунікативної компетентності, базою для якої є комунікативні вміння, сформовані на основі нових знань і навичок. Загальновідомим фактом є те, що комунікація здійснюється у двох формах: усній (звуківій) і письмовій (графічній). Для здійснення комунікації в усній і письмовій формі необхідне оволодіння чотирма основними видами мовленнєвої діяльності: аудіюванням, читанням, говорінням, письмом.

Зупинимося на деяких з них. Говоріння як вид мовленнєвої діяльності використовується молодшими школярами на уроках англійської мови через обмін інформацією, передачу її від одного учня іншому. У процесі говоріння діти пізнають однокласників, обмінюються інформацією один з одним, співпрацюють з ними і досягають задоволення від спілкування, яке виникає у процесі навчання [3].

Розвиток навичок говоріння передбачає оволодіння мовним матеріалом, створення умов для того, щоб учні молодших класів могли користуватися англійською мовою вільно, тобто розвиток умінь непідготовленого мовлення. Ці вміння виробляються в діалогах (спонтанна розмова). Для навчання монологічного і діалогічного мовлення варто використовувати різні ситуації (інтерв'ю, бесіда, дискусія).

На наш погляд, сприятливий психологічний клімат на уроці є обов'язковою умовою, яку потрібно взяти до уваги при навчанні дітей молодших класів спілкуванню.

Навчальний процес – це двосторонній процес – «учитель – учень». Народне прислів'я свідчить: «Можна привести коня до водопою, але змусити його пити не можна». Якщо вчитель бажає навчити, а учень навчитися, то успіх гарантований. Головне, з перших уроків переконати дітей, що знання англійської мови їм знадобляться в житті, зацікавити їх цим предметом. Не приховуючи складності предмета, варто вселяти в них впевненість, що вивчати англійську мову їй спілкуватися нею під силу кожному, було б бажання й неухильне виконання трьох основних, на нашу думку, вимог: а) увага на уроці; б) систематична робота (а не час від часу); в) розкутість при спілкуванні – можна говорити все, що ти думаєш, якщо навіть твоя думка не збігається з думкою всього класу і навіть з думкою самого вчителя. Атмосферу на уроці створюємо комфортною, доброзичливою, над помилками один одного в жодному разі не сміємося, а коректно виправляємо разом. В іншому

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

випадку дитина замикається й ні про яке спілкування надалі не може бути й мови. Педагог на уроці – тільки партнер по спілкуванню, помічник, співробітник, а не диктатор. Стиль спілкування з дітьми – демократичний. Ніякий авторитаризм не допустимий. Діти не розкриються перед педагогом-диктатором.

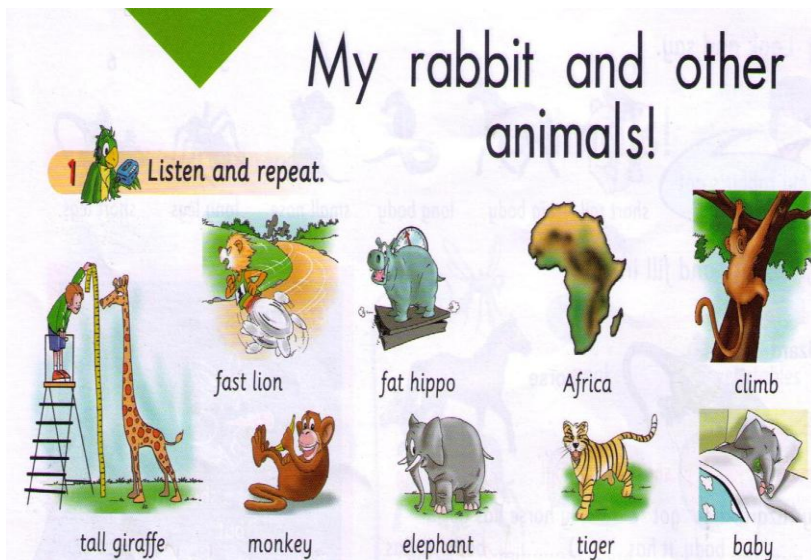
Комунікативну компетенцію учнів ми формуємо різномунітними формами, методами і прийомами. На уроці у маюють переважати активні форми, методи роботи.

Хочемо поділитися досвідом роботи зі створення й успішного застосування комунікативних ситуацій на уроках англійської мови в молодшій школі.

Під час вивчення теми «Тварини» (2 клас) ми використовуємо різні вправи з підручника Welcome 1. [2, с. 78-81] (рис.1-5).

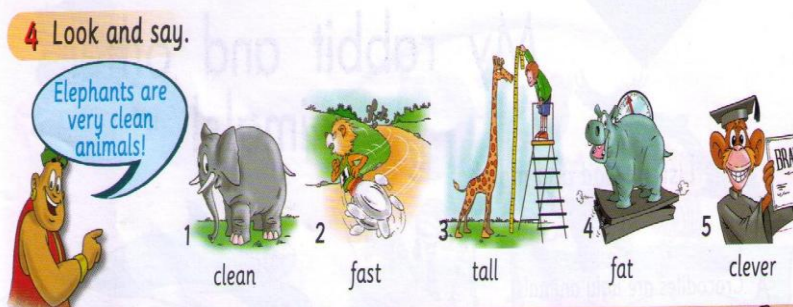
Навчальний процес з англійської мови включає три основні методичні етапи:

– *Етап презентації нового матеріалу.* На уроці ми використовуємо ілюстративно-наочний метод, завдяки якому діти розвивають уміння повторювати за аудіозаписом, розуміти його та відповідати на запитання вчителя.

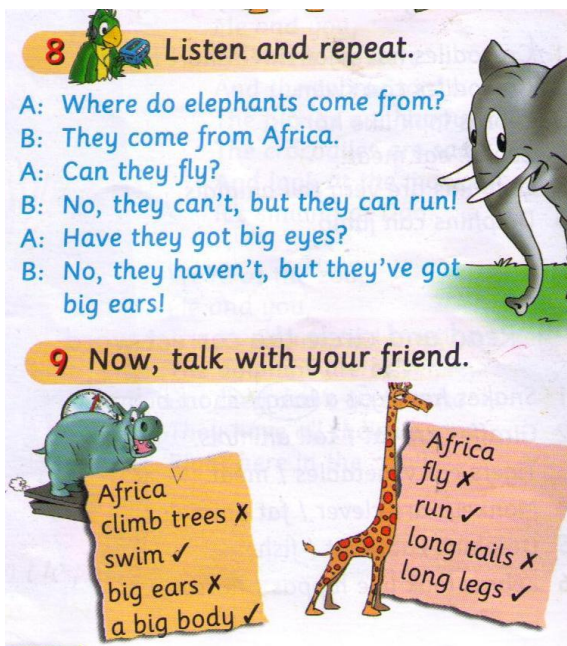
Рис. 1 Зразок вправи

– *Етап тренування.* Репродуктивний метод. Допомогає актуалізувати опорні знання. Використовуємо для формування загальнонавчальних умінь. Формуємо сенсорно-гностичний образ. Діти складають свої речення, спираючись на приклад.

Рис. 2 Зразок вправи

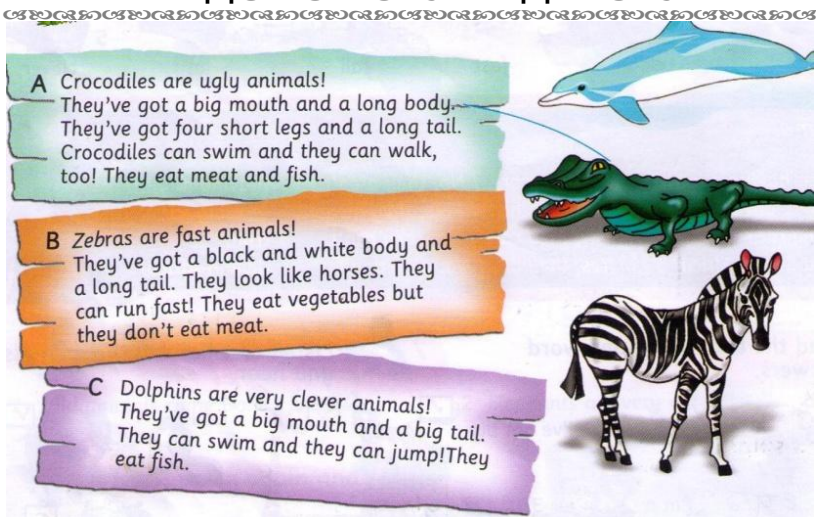
– Інтерактивний метод. Діти підтримують розмову, ставлячи і відповідаючи на питання один одного. Учні пропонуються розповісти про тварин.

Рис. 3. Зразок вправи

– Етап вправління в застосуванні засвоєного матеріалу у процесі спілкування в різних видах мовленнєвої діяльності. Метод проекту з опорою. Діти розповідають про свою улюблену тварину.

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

Рис. 4 Зразок вправи

Улюблений метод школярів – ігровий. Застосування ігрових форм роботи найбільш ефективно в початкових класах. Ігрові форми є доступним, наглядним, творчим і змістовним педагогічним прийомом, що сприяє як мотивації учнів до вивчення іноземної мови, так і створення іншомовної комунікативної атмосфери на уроці, що сприяє підвищенню ефективності і якості освітнього процесу. Використання ігор на уроці англійської мови виховує в учнів почуття причетності до іншої культури, толерантність, почуття товариства, допомагає розвивати пам'ять, мислення, уяву, комунікативні навички та вміння учнів [4].

Рис 5. Зразок вправи

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

Таким чином ми формуємо навички говоріння на уроках молодших класів.

Читання англійською мовою як комунікативне вміння та засіб спілкування є також важливим видом мовленнєвої діяльності та найбільш розповсюдженим способом комунікації, яким учні мають оволодіти під час навчання в школі. Цей процес безперечно позитивно впливає на розвиток психічних функцій дитини: її пам'яті, уваги, мислення, сприйняття та уяви. Навчання читанню також впливає на розвиток загальних мовних здібностей дитини. Раннє навчання читання дає великий практичний ефект у плані підвищення якості оволодіння англійською мовою, створює базу для продовження її вивчення в основній школі, а також відкриває можливості для вивчення другої (третьої) іноземної мови, необхідність володіння якими стає все більш очевидною. Незаперечною є і виховна та інформативна цінність раннього навчання читання англійською мовою, яка виявляється в більш ранньому входженні дитини в загальнолюдську культуру через спілкування новою для неї мовою.

Відомо, що орфографічна система англійської мови використовує 26 літер, 146 графем (буквосполучень), які передають 46 фонем. З 26 пар англійських літер (великих і малих) лише чотири можна вважати схожими на відповідні літери українського алфавіту за значенням і формою. Це літери K, k, M, m, T, t. Літери A, a, B, b, C, c, E, e, H, O, o, P, p, Y, y, X, x мають місце і в тій, і в іншій мові, але читаються по-різному, отже, є найважчими. Інші букви є абсолютно новими. Тому оволодіння читанням англійською мовою є досить складним процесом.

Оскільки в дітей молодшого шкільного віку відбувається інтенсивне формування прийомів запам'ятовування, при формуванні вміння читання, на нашу думку, необхідно використовувати прийоми активізації асоціативної пам'яті учнів, спроможних «зачепити» емоційну та інтелектуальну сфери дітей, посилити чуттєву основу їхнього сприйняття і допомогти їм більш яскраво закарбувати в пам'яті правила читання.

Наприклад: під час ознайомлення учнів з англійською літерою Pp учитель, написавши її на дошці, пропонує учням домалювати цій літері носик, вушка, ротик та лапки.

Teacher: Look at this letter. Let's draw a nose, a mouth, two ears and little paws. And look at its tail. It's very long. What animal does it look like? Yes, it looks like a mouse. And mice usually say: pe. So this letter is Pp and its sound is [p].

Знайомлячи учнів з літерою Hh можна намалювати на дошці kota і запропонувати дітям одягнути йому на шию бантик, букву Hh. А для того, щоб кіт підійшов до нас його треба покликати: ks-ks-ks. Тож і читати цю букву будемо як [ks].

Застосування подібних прийомів дозволяє складне і незрозуміле зробити значно простішим.

Багато слів в англійській мові читаються не за правилами, що в цілому прирікає учнів на заучування надмірно великої

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

кількості правил читання та виключень із них, а також на багаторазове повторення навчального матеріалу. Зробити процес навчання більш цікавим дозволяє використання на уроці кросвордів, сканвордів, різних лексичних ігор та ігор для розвитку навичок читання. Наприклад: «Бінго», «Зачаровані письмена», «Склади текст».

Навчання читанню, як виду мовленнєвої діяльності, передбачає такі види: читання з розумінням основного змісту тексту (ознайомлювальне), з повним розумінням тексту (вивчаюче), з метою пошуку необхідної інформації (вибіркове). Процес читання передбачає не лише сприймання змісту текстів, він завжди пов'язаний з певним завданням і визначається як дія з текстом, спрямована на розв'язання комунікативного завдання [5].

Під час навчання різними видами читання потрібно використовувати реалістичні, мотивовані навчальні завдання, які забезпечили б максимум практичних можливостей для використання англійської мови.

З метою виявлення розуміння основної інформації можна запропонувати учням вправи такого характеру:

1) прочитати заголовок тексту і сказати про що може йти мова в тексті;

2) прочитати твердження і визначити правильні (true) та хибні (false);

3) зіставити (match) запитання та відповіді.

Вправи, які виконуються з метою формування вмінь повного розуміння тексту або пошуку необхідної інформації:

1) дати відповідь на запитання;

2) виконати тест множинного вибору або поєднувальний тест (matching);

3) висловити власну думку;

4) переказати текст;

Сама необхідність у читанні несе комунікативне завдання, яке повинен розв'язати учень після завершення читання. Наприклад, інформація з тексту сприймається для того, щоб на неї відреагувати, висловити свою думку, взяти до уваги. Таким чином, запроваджуючи комунікативно орієнтований підхід до навчання читанню, педагоги стимулюють у школярів інтерес до змісту повідомлення, що створює комунікативну готовність до сприйняття інформації.

З вищевказаного можна зробити висновок навчання англійському спілкуванню неможливе без підключення всіх сфер особистості учнів. Тому ефективним підходом до навчання говоріння та читання в початковій школі є комунікативно орієнтований. Реалізувати цей підхід можливо через серію вправ та завдань комунікативного характеру.

Література:

1. Шляхи та засоби формування комунікативної компетенції на уроках англійської мови [електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.refsua.com>.
2. Welcome 1. – Virginia Evans: Express Publishing, 1999.
3. Муращенко О. В. Використання технологій діяльнісного методу навчання в розвитку освітніх компетенцій молодших школярів на уроках англійської мови / О. В. Муращенко [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://urok-ua.com>
4. Тилохіна О.С. Ігри на уроках англійської мови в початковій школі / О. С. Тилохіна [електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ped-kopilka.com.ua>
5. Фарина О. З. Комунікативний підхід до навчання англійської мови в спеціалізованій школі з поглибленим її вивченням / О. З. Фарина // Англійська мова та література. – 2011. – № 22-23. – С. 7-24.

Черевко Л. А.*

ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЗМУ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ПОЗАКЛАСНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

У статті визначено, що патріотичне виховання школярів починається з пізнання Батьківщини, а рідна природа – один із найбільш впливових чинників у вихованні любові до рідної землі. Через дослідження свого краю можна привернути увагу до екологічних проблем і радикально змінити екологічну ситуацію, що склалася в районі, місті, рідному селі. Виховуючи любов до рідного краю, формуємо гідне майбутнє рідної Херсонщини.

Одним із найсуттєвіших показників моральності людини є патріотизм.

Патріотичне виховання школярів – це систематична й цілеспрямована діяльність на формування в особистості високої патріотичної свідомості, почуття вірності своїй Батьківщині, готовності до виконання громадянського й конституційного обов'язків щодо захисту інтересів країни [1].

Без цієї любові, готовності примножувати її багатства, оберігати честь і славу, а за необхідності віддати життя за її свободу й незалежність, людина не може бути громадянином [2].

Патріотичне виховання учнів починається з пізнання малої Батьківщини, із пізнання запахів степових трав, таємничого дихання морських глибин, співу жайворонка в піднебесі. Рідна природа – один із найбільш впливових чинників у вихованні любові до Батьківщини. Яскраві враження про рідну природу, отримані в дитинстві, нерідко залишаються в пам'яті на все життя, бо саме з її образами асоціюється Батьківщина.

В одній мудрій книзі написано: «Для того щоб досягти більшого, потрібно почати з меншого». Ми повинні навчити

---

* © Черевко Л. А.